

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาว่าวิธีการในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย ส่งผลต่อชัยชนะในการเลือกตั้งได้อย่างไร

ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎี แนวคิด ที่สำคัญที่เป็นส่วนประกอบเด่นชัดในสังคมไทย เช่น แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการหาเสียง แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ แนวคิดเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยน แนวคิดด้วยวัฒนธรรมการเมือง รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยในประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาวิธีการในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

1.1.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

1.1.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ทำการวิจัย ในครั้งนี้ เป็นประชากรในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท จำนวน 21 คน ประกอบด้วยผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย จำนวน 3 คน ผู้ช่วยหาเสียง จำนวน 6 คน นักปกครองท้องถิ่น (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 3 คน แกนนำชุมชน จำนวน 7 คน ผู้อำนวยการเลือกตั้งท้องถิ่น จำนวน 1 คน และคณะกรรมการการเลือกตั้ง จังหวัดชัยนาท จำนวน 1 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง

ข้อจำกัด ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกแบบเจาะจงบางคนไม่กล้าที่จะให้ข้อมูลที่พาดพิงกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ผลการจากสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างอื่นก็เป็นเหตุผลที่ทำให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียง และถูกต้องมากที่สุด อีกทั้งเมื่อขอสัมภาษณ์บางคนติดภารกิจรีบเร่งเนื่องจากเป็นช่วงเวลาในการหาเสียง ซึ่งไม่สามารถจะใช้เวลาในการให้สัมภาษณ์นานได้ จึงให้ข้อมูลเชิงกว้าง กลุ่มตัวอย่างวิจัยบางคนจะให้ข้อมูลในเชิงบวกของผู้สมัครที่ตนเองสนับสนุน และให้

ข้อมูลเชิงลบของผู้สมัครฝ่ายตรงข้ามตน แต่จากการศึกษาวิจัยทำให้เชื่อมั่นว่ากลุ่มตัวอย่างวิจัยส่วนใหญ่ให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และใช้วิธีการสังเกตการณ์ ในระหว่างการสัมภาษณ์ และสถานการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง

ผู้วิจัยได้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผลงานการวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน ระเบียบกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หนังสือวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

โดยมีข้อจำกัดภาคสนาม ที่เป็นอุปสรรคในการสัมภาษณ์และลงพื้นที่หาข้อมูล ได้แก่ การนัดสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เป็นช่วงเวลาจัดการเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยส่วนใหญ่อยู่ระหว่างการรณรงค์หาเสียง และระมัดระวังการให้ข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลในเชิงลบที่มีผลต่อกลุ่มการเมือง มีเวลาจำกัดในการให้สัมภาษณ์ และสถานที่ที่ทำให้สัมภาษณ์ไม่เอื้ออำนวยต่อการพูดคุย พบว่าหลายท่านไม่ให้โอกาสได้สัมภาษณ์ในเชิงลึกและเป็นคุณสมบัติเป็นโทษต่อการเมือง ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายไม่มีข้อมูลพื้นฐาน ไม่ใส่ใจในการหาเสียงเลือกตั้ง และบางคนมีอคติกับฝ่ายตรงข้ามของตนเองอย่างเห็นได้ชัดเจน

1.3 ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิธีการในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2555” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1.3.1 วิธีการในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย ได้ทำการหาเสียงเลือกตั้ง ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการตั้งแต่ก่อนและหลังการประกาศรับสมัครเลือกตั้ง ในรูปแบบของการติดป้ายหาเสียงเพื่อเป็นการแนะนำตัวต่อประชาชน การใช้ความสัมพันธ์ภายใต้การอุปถัมภ์ การช่วยเหลือตอบแทนซึ่งกันและกัน กระทำกันในขณะที่จัดตั้งและติดต่อ ตกลงกับทีมงาน จัดวางห้วคะแนน ผู้ช่วยหาเสียงเพื่อพบปะกับประชาชน สร้างกระแสแนะนำตัวผู้สมัครเอง และสร้างกระแสทางด้านลบของกลุ่มคู่แข่ง ในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมีการติดต่อกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ทั้งโดยตรงและผ่านคนกลาง (ห้วคะแนน) ซึ่งผู้สมัครนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย มีวิธีการหาเสียงเลือกตั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ดังนี้

1. วิธีการในการหาเสียงแบบเป็นทางการ

วิธีการในการหาเสียงแบบเป็นทางการที่ผู้สมัครนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วยในการหาเสียงครั้งนี้ มี 5 วิธี ได้แก่ ป้ายหาเสียง แผ่นพับ บัตรยื่น รถกระจายเสียง (รถแห่) และเดินเคาะประตูบ้าน ดังนี้

1) ป้ายหาเสียง ผู้สมัครทุกคนใช้วิธีนี้ในการหาเสียงเลือกตั้ง โดยผู้สมัครหมายเลข 1 และ 3 ติดตั้งป้ายครบตามที่กฎหมายกำหนด เขตเลือกตั้งละ 20 จุด ส่วนผู้สมัครหมายเลข 2 ติดตั้งเพียงเขตละ 16 จุดเท่านั้น ซึ่ง มีความแตกต่างกันในด้านรูปแบบของป้าย ภาพถ่ายของผู้สมัคร และจำนวนการติดตั้ง

2) แผ่นพับ ผู้สมัครหมายเลข 1 และ 3 ใช้วิธีนี้ในการหาเสียง เขตเลือกตั้งละ 2,500 แผ่น มีความแตกต่างกันในด้านรูปแบบ และองค์ประกอบในแผ่นพับ ซึ่งส่วนผู้สมัครหมายเลข 2 ไม่ได้จัดทำสื่อแผ่นพับ ซึ่งแผ่นพับของผู้สมัครนายกเทศมนตรีทั้ง 2 มีความแตกต่าง โดย แผ่นพับผู้สมัครหมายเลข 1 จัดพิมพ์ภาพถ่าย หมายเลขผู้สมัครสมาชิกสภาทั้ง 2 เขต รวมอยู่ในแผ่นเดียวกัน ส่วนแผ่นพับของผู้สมัครหมายเลข 3 มีเฉพาะข้อมูลของผู้สมัครนายกฯ เท่านั้น

3) บัตรยื่น ผู้สมัครทุกคนใช้วิธีนี้ในการหาเสียง โดยผู้สมัครหมายเลข 1 และ 3 จัดพิมพ์ จำนวนเขตละ 2,500 แผ่น จัดพิมพ์ 2 หน้า ด้านหน้าเป็นรายละเอียดของผู้สมัครนายกเทศมนตรี ส่วนด้านหลังเป็นข้อมูลผู้สมัครสมาชิกสภาแต่ละเขต ส่วนผู้สมัครหมายเลข 2 พิมพ์บัตรยื่นหน้าเดียว จำนวน 1,500 แผ่น มีข้อมูลเฉพาะผู้สมัครนายกเทศมนตรี

4) รถกระจายเสียง (รถแห่) ผู้สมัครทุกคนใช้รถแห่วิ่งประชาสัมพันธ์ เขตละ 2 คัน/วัน ค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ยวันละ 800 บาท

5) การเดินเคาะประตูบ้าน ผู้สมัครทุกคนใช้วิธีนี้ในการหาเสียง โดยผู้สมัครหมายเลข 1 และ 3 เดินเคาะประตูบ้านทุกครัวเรือน ๆ ละ 2 – 3 รอบ ส่วนผู้สมัครหมายเลข 2 เดินเคาะประตูบ้านเป็นบางบ้าน หากรู้ว่าบ้านไหนเป็นฐานเสียงของผู้สมัครอื่น ก็จะไม่เข้าไปหาเสียง

2. วิธีการหาเสียงแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้สมัครนายกเทศมนตรี ใช้ในการหาเสียงตั้งแต่ก่อนการรับสมัคร ระหว่างการหาเสียงเลือกตั้ง และหลังการเลือกตั้ง

1) การจัดตั้งห้วคະແນเพื่อลงพื้นที่แทน หรือนำผู้สมัครรับเลือกตั้งไปพบประชาชนรวมทั้งการฝากฝังผู้สมัครรับเลือกตั้งมาให้พิจารณาโดยอาจจะมีการต่อรองเรื่องผลประโยชน์ไปในตัว หมายความว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้บอกเงื่อนไขของผลประโยชน์

2) การระดมหรือนำทีมงานซึ่งก็คือห้วคณะแนวร่วมดำเนินการตรวจสอบครัวเรือน จำนวนบ้านที่มีสิทธิเลือกตั้งอาศัยอยู่ พร้อมกับจัดทำเป็นบัญชีรายชื่อ ให้ห้วคณะแน้นำเงินไปแจกแทนตน

3) การให้ค้ำประกันสัญญาว่าจะให้เงิน ข้าวของจากผู้สมัคร โดยผ่านทางผู้มีอิทธิพล เช่น ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำชุมชน ทีมงานผู้สมัคร สท. หรือลูกน้องของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ความเคารพนับถือ ซึ่งลักษณะนี้ค่อนข้างที่จะพบในรายของผู้สมัครที่ไม่คุ้นกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และบางกลุ่มตัวอย่างที่เป็นห้วคณะแนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง สามารถให้ข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับขั้นตอนในการรับการช่วยเหลือจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นการช่วยเหลือที่ถือฤกษ์กันตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และต่อไปในอนาคต

4) การใช้พิธีกรรมไสยศาสตร์ข่มขู่ทางด้านจิตใจของกลุ่มต่อสู้ โดยการสาปแช่ง เสาพริก เสาเกลือ พร้อมภาพถ่ายที่ใช้หาเสียงของผู้สมัครคู่แข่ง ที่ “ทางสามแพ่ง” ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง

5) การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน และงานบุญของประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อปรากฏตัวให้ประชาชนได้เห็นอย่างสม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมทางศาสนาของวัด งานประจำปีของโรงเรียน กิจกรรมผู้สูงอายุ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ งานบวช และ งานศพ เป็นต้น

6) การสร้างกระแสในทางเลื่อมเลี่ยของผู้สมัครคู่แข่ง ทั้งเรื่องส่วนตัว ผลการปฏิบัติหน้าที่ที่ผ่านมา เพื่อลดความนิยมในตัวคู่แข่ง ด้วยวิธีการพูดปากต่อปาก และเขียนข่าวซุบซิบทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

7) การใช้ทีมงานของตน ประคบคู่สอต้องติดตามความเคลื่อนไหวของทีมงานของผู้สมัครคู่แข่ง เพื่อจับผิดการทุจริต และการทำผิดเงื่อนไขการเลือกตั้ง

สรุป วิธีการในการหาเสียงเลือกตั้งแบบไม่เป็นทางการ เป็นกระบวนการที่เกิดผลทั้งทางด้านบวกและลบแก่ผู้สมัคร คือ ด้านบวกทำให้ประชาชนได้รู้จักตัวตนของผู้สมัครที่มีความผูกพันกับคนในชุมชน ให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือกับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านลบทำให้ประชาชนเห็นธาตุแท้ของผู้สมัครที่ทำดีเฉพาะหน้าในช่วงการสมัครเลือกตั้งเท่านั้น และสิ่งที่เป็นค้ำประกันสัญญาระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งข้อมูลที่ได้ ได้แก่เงิน สิ่งของ สัญญาข้อตกลง และการชนะการเลือกตั้ง รวมทั้งกิจกรรม โครงการต่างๆ ที่จัดให้ ถ้าให้เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน การแลกเปลี่ยนตอบแทนซึ่งกันและกันเป็นหัวใจของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ซึ่งปรากฏในท้องถิ่นอย่างชัดเจน

1.3.2 ปัญหาและอุปสรรค ในการณรงค์หาเสียงเลือกนายกเทศมนตรีตำบล

บ้านกล้วย แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

(1) ปัญหาและอุปสรรคในการหาเสียงแบบเป็นทางการ

จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้สมัครทุกคนต้องระมัดระวังตัวในการหาเสียง มากเพราะกลัวทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง แต่ก็พยายามหาเสียงอย่างเต็มที่ และใช้เวลาหาเสียงอย่าง คุ่มค่าที่สุด ช่วงเวลาที่ดีในการหาเสียงคือตอนเช้า ตอนเย็น และวันหยุด ปัญหาที่พบ ได้แก่

1) การเดินเคาะประตูบ้านมักจะไม่พบประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และ ประชาชนบางกลุ่มแบ่งพรรคแบ่งพวก ทำให้ผู้สมัครหาเสียงลำบาก ผู้สมัครบางคนจึงเลือกหาเสียง เป็นบางบ้าน หากรู้เป็นฐานเสียงของกลุ่มก็จะไม่เข้าไปหาเสียง บางบ้านปิดประตูบ้านไม่ให้ ผู้สมัครเข้าพบ

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่จัดเวทีสาธารณะให้แก่ ผู้สมัครได้มีโอกาส ขึ้นเวทีปราศรัย เพื่อเสนอนโยบายการบริหารงานต่อหน้าประชาชนจำนวนมาก ทำให้ประชาชนไม่ รู้วิสัยทัศน์ของผู้สมัครแต่ละคน ไม่ใส่ใจนโยบายของผู้สมัคร แต่กลับให้ความสำคัญกับตัวบุคคล มากกว่านโยบาย จึงทำให้การตัดสินใจลงคะแนนเลือกผู้สมัครที่ตนเองรู้จัก ใกล้ชิด มากกว่าจะ คำนึงถึงนโยบายในการบริหารงานของผู้สมัคร เนื่องจากผู้สมัครบางคนไม่ประสงค์จะขึ้นปราศรัย หาเสียงบนเวทีสาธารณะ จึงงดการจัดกิจกรรมดังกล่าว

3) การใช้รถกระจายเสียง (รถแห่) เปิดเสียงดังสร้างความรำคาญให้แก่ ประชาชน โดยไม่คำนึงว่ารถแห่ที่วิ่งไปมาหลายคันแล้วเปิดเสียงพร้อมกัน ทำให้ฟังไม่รู้เรื่อง ฟัง ไม่ได้เนื้อหาใจความ

4) ทีมงานหาเสียง และผู้สมัครสมาชิกสภา ไม่มีความเป็นนักการเมือง ไม่ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารท้องถิ่น การหาเสียงไม่ได้อยู่ในกรอบที่วางไว้ บางคนมุ่งจะหา เสียงเดียว ไม่นำนโยบายของกลุ่มไปพูดให้ประชาชนเข้าใจ

5) กฎหมายกำหนดข้อปฏิบัติไม่ชัดเจนเรื่องจำนวนแผ่นป้ายหาเสียง ทำ ให้ผู้สมัครเกิดความสับสน กังวล ว่าแผ่นป้ายที่ติดตั้งข้างทาง กับที่ติดรถแห่ ติดในอาคารสำนักงาน นับรวมกันหรือไม่ เป็นต้น

6) ถูกฝ่ายตรงข้ามจ้องจับผิดให้ร้ายโจมตีใช้ไสยศาสตร์ข่มขวัญคู่แข่ง

สรุป วิธีการในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง ชัยนาท จังหวัดชัยนาท 25 พฤศจิกายน 2555 ผู้สมัครทุกคนจะเน้นที่ปริมาณ มากกว่าคุณภาพ เช่น ไม่คำนึงว่ารถแห่ที่วิ่งไปมาหลายคันแล้วเปิดเสียงพร้อมกัน ทำให้ฟังไม่รู้เรื่อง การเดินเคาะประตู

บ้านหาเสียงก็เพียงแค่เข้าไปทักทายเพียง 1-2 นาที ไม่ได้สร้างความเข้าใจนโยบายและเป้าหมายของการเข้ามาบริหารงานท้องถิ่นแต่อย่างใด การหาเสียงจึงไม่มีอะไรแปลกใหม่ ประชาชนไม่เกิดการเรียนรู้ในการปกครองส่วนท้องถิ่น และระบอบประชาธิปไตยอย่างที่เราควรจะเป็น

(2) ปัญหาและอุปสรรคในการหาเสียงแบบไม่เป็นทางการ

จากการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์พบว่าเครือข่ายอุปถัมภ์หรือทีมงานของผู้สมัครบางรายไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ และไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตกลงกันไว้ หัวคะแนนมีการบิดพลิ้วหรือไม่ทำตามสัญญา จับปลาหลายมือโดยการรับปากและรับเงินจากผู้สมัครหลายรายที่เป็นคู่แข่งกัน บางรายก็ชักยอกเงินไม่จ่ายให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามที่ผู้สมัครต้องการ หรือ หัวคะแนนหักหัวคิวจ่ายไม่ครบตามจำนวนที่ผู้สมัครกำหนด หัวคะแนนบางรายถือโอกาสช่วงจังหวะสุดท้ายก่อนการเลือกตั้งโดยการรับเงินจากผู้สมัครหลาย เบอร์ แต่นำเงินไปจ่ายให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพียงเบอร์เดียว เมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบก็เกิดการท้วงติง ทวงเงินซื้อเสียงกัน ซึ่งก็ไม่ได้มีการลงโทษหรือดำเนินการขึ้นรุนแรงแต่อย่างใด นอกจากนั้นความขัดแย้งระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เนื่องจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางคนเมื่อรับเงินไปแล้ว ก็ไม่ได้ไปลงคะแนนเสียงให้กับฝ่ายตน เพราะผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางคนรับเงินจากผู้สมัครทั้ง 3 คน แต่การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตัดสินใจจากความสัมพันธ์กับตัวผู้สมัครที่มีต่อกันมาช้านาน

1.3.3 ข้อเสนอวิธีการในการหาเสียงเลือกนายกเทศมนตรีแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ทำให้ทราบว่าทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ มีแนวคิดที่อยากให้แก้ไขกฎหมาย เกี่ยวกับข้อห้ามและข้อปฏิบัติในการหาเสียงเลือกตั้ง ดังนี้

1) การติดป้ายหาเสียง ไม่ควรกำหนดจำนวน และขนาดป้ายหาเสียง ผู้สมัครแต่ละรายจะทำมากหรือน้อย ขนาดเล็ก หรือใหญ่อยู่ที่ความเหมาะสม แต่ค่าใช้จ่ายในภาพรวมในการเลือกตั้งต้องอยู่ในกรอบวงเงินที่กำหนด ใครจะทำสื่อแบบไหนมาก หรือน้อยแล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละคน เช่น ผู้สมัครบางคนอาจจะหาเสียงด้วยการติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์อย่างเดียว หรือรถแห่อย่างเดียว หรือทำแผ่นพับอย่างเดียว เป็นต้น

2) ให้งานที่เกี่ยวข้องจัดอบรมให้ความรู้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารท้องถิ่น นโยบายที่ผู้สมัครใช้หาเสียงเป็นความต้องการของคนในชุมชนหรือไม่ ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตนได้อย่างไร

3) กำหนดเป็นกฎหมายให้ผู้สมัครนายก ฯ ต้องขึ้นเวทีปราศรัยเสนอนโยบายของตนเองให้แก่ประชาชนทราบอย่างชัดเจน ทำได้จริงหรือ เกินอำนาจของท้องถิ่นหรือไม่ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนซักถามได้ และเป็นการแสดงออกถึงความเป็นผู้นำของผู้สมัครด้วย ดังที่หลวงวิจิตรวาทการ ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าท่านไม่สามารถพูดต่อหน้าชุมชนได้ ก็อย่าได้ริเป็นผู้นำ”

4) จัดประชุมชี้แจงให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องสิทธิหน้าที่พลเมือง และความรู้ในการลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่อแก้ปัญหาบัตรเสีย เนื่องจากที่ผ่านมาในการเลือกตั้งทุกครั้ง จะมีบัตรเสียเป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีประชาชนจำนวนหนึ่งยังไม่เข้าใจวิธีการลงคะแนน

5) ไม่ควรห้ามแจกเงิน หรือสิ่งของ เพราะการที่ผู้สมัครทุกคนแจกเงิน สุดท้ายชาวบ้านก็ต้องเลือกคนที่ตนชอบที่สุด จะแจก หรือไม่แจกเงิน จึงไม่ใช่ประเด็นในการตัดสินใจเลือกของประชาชน

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง วิธีการในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2555 ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาวิธีการในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วยแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

จากการศึกษาพบว่า ผู้สมัครมีวิธีการในการหาเสียงเลือกตั้งลักษณะเดียวกันทั้ง 3 คน และเป็นแบบเดียวกับที่นักการเมืองระดับชาติใช้กันคือการติดป้ายหาเสียง รดน้ำแจกจ่ายเสียงเดินเคาะประตูบ้านแจกแผ่นพับ และการ์ดอย่าเบอร์ แต่ที่แตกต่างกันก็คือวิธีการและระยะเวลาในการ การสร้างความนิยมและสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับประชาชนในพื้นที่มากกว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง และการเข้ามาควบคุมดูแลการเลือกตั้งของ กกต. ส่งผลให้การซื้อเสียงก่อนวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นไปได้ยาก และกลุ่มเสียงต่อการได้รับใบเหลือง-ใบแดง จาก กกต. ฉะนั้นผู้ที่ต้องการจะชนะการเลือกตั้งจึงต้องใช้วิธีการสร้างความนิยมและรณรงค์หาเสียงในระยะยาว เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจดจำ และชื่นชอบตนเองมากกว่าคู่แข่งคนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านผลงาน นโยบาย และความชื่นชอบส่วนตัวควบคู่ไปกับการแจกเงิน และคำมั่นสัญญา

ตามปกติลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์จะเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่มีลักษณะไม่แน่นอนตายตัว หรือเฉพาะเจาะจงอยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นอกจากนั้น ยังเป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะแปรปรวน ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล และความต่อเนื่องในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน จากการศึกษพบว่า

แลกเปลี่ยนผลประโยชน์นั้น มีขั้นตอนการแลกเปลี่ยนทั้งการจ่ายโดยตรงโดยผู้สมัคร และจ่ายผ่านคนกลาง/ห้วคะแนน โดยวิธีตกลงไว้ ซึ่งไม่มีความสลับซับซ้อน มีพื้นฐานของการไว้วางใจ การวางพื้นฐานเพื่อหาเสียง การตั้งทีมงาน การเจาะหาผู้ที่สามารถชักนำชาวบ้านมาเลือกตั้งให้เป็นห้วคะแนน การเตรียมบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การวางแผนงานอย่างมีขั้นตอนของกลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นปัจจัยที่ทำให้ชนะการเลือกตั้งได้

จากประสบการณ์ในการเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ครอบครัวของผู้วิจัยก็เคยได้รับการแจกเงินจากผู้สมัครเลือกตั้งทั้งการเลือกตั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ซึ่งจะจ่ายผ่านห้วคะแนนที่ครอบครัวสนิทสนมคุ้นเคยกันมายังผู้สูงอายุ (แม่) ทั้งๆ ที่เคยบอกห้ามไม่ให้รับ แต่สุดท้ายก็รับเข้ามาทุกที โดยมีเหตุผลว่าหากเราไม่รับห้วคะแนนก็จะเก็บไว้เอง ซึ่งผู้สมัครจะไม่รับรู้ว่าการครอบครัวไหนได้รับเงินหรือยัง และในปัจจุบันการติดต่อสื่อสารด้วยโทรศัพท์มือถือมีความสะดวกรวดเร็ว ผู้สมัครก็จะให้ทีมงานของผู้สมัครทำการตรวจสอบการจ่ายเงินลงลึกถึงระดับครัวเรือนว่าได้รับเงินหรือยัง เพราะกลัวว่าห้วคะแนนจะบิดพลิ้วหรือหักห้วคิวอย่างที่ผ่านมา

ทัศนคติต่อการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งในท้องถิ่น ประชาชนมองว่าเป็นเรื่องปกติที่จะมีการแจกเงินหรือสิ่งของ โดยไม่คิดว่าเป็นสิ่งชั่วร้าย หรือเป็นการทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสรี โกมลเปดิน พ.ศ.2541 ที่ผลการศึกษาว่า “เงิน” มีความจำเป็น และมีการใช้เงินในการเลือกตั้ง และเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

การแลกเปลี่ยนตอบแทนซึ่งกันและกันจึงเป็นหัวใจของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ มีความแตกต่างกันในสิ่งที่นำมาแลกเปลี่ยน จากการศึกษาจะเห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องการชนะการเลือกตั้ง ส่วนใหญ่จึงใช้เงิน คำนั่นสัญญา โครงการ นโยบาย และการช่วยเหลือส่วนตัว เข้ามาแลกเปลี่ยนกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในทางการเมืองการแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้เกิดค่านิยมการแลกเปลี่ยนในการเลือกตั้ง การพึ่งพาอุปถัมภ์เพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ผันผวนต่างๆ จะถูกเปลี่ยนเป็นคะแนนเสียง

ข้อเท็จจริงที่สำคัญ พบว่ากลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่ก็กระทำการเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และในแต่ละบุคคลต่างก็ตกเป็นหนี้บุญคุณและอยู่ในอำนาจของกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นที่เรียกกันว่า “บ้านใหญ่” ซึ่งแต่ละจังหวัดอาจจะมีบ้านใหญ่หลายบ้าน ขึ้นอยู่ที่ว่าบ้านใหญ่ของตนเองเป็นใคร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักรการเมืองระดับชาติ หรือนายทุน ที่ตนเองและเครือข่ายให้ความเคารพนับถือช่วยเหลืออุปถัมภ์ค้ำจุนกันมา ซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ได้รับการอุดหนุนเงินงบประมาณลงใน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้การจัดสรรแบ่งปัน โครงการก่อสร้างพื้นฐานในท้องถิ่นของตนเอง และการช่วยเหลือเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้ง

ตามทฤษฎีระบบอุปถัมภ์ ความสัมพันธ์ส่วนตัวในสังคม มีรูปแบบการแลกเปลี่ยนตอบแทนหลากหลาย อีกทั้งที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนก็มีความแตกต่างกัน ดังที่ ลูเซียน เอ็ม แสงส์ สรุปว่าสังคมไทยแทบจะไม่มีใครเท่าเทียมกัน และแบบแผนความประพฤติที่สำคัญคือแบบแผนความประพฤติระหว่างผู้ใหญกับผู้เยาว์ เป็นสังคมเน้นความแตกต่างอายุ และค่านิยม

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นการนำเอาแนวคิดไปใช้กับความสัมพันธ์ทางสังคมขนาดเล็กระดับบุคคล ถ้าหากจะนำมาเป็นข้อมูลในการเลือกตั้งท้องถิ่นของสังคมไทย ก็สามารถนำมาอธิบายได้อย่างถูกต้องว่า มนุษย์พยายามที่จะหาประโยชน์บางส่วนจากการติดต่อสัมพันธ์เสมอ กระบวนการแลกเปลี่ยนเป็นผลของมูลเหตุจูงใจระหว่างมนุษย์ในการสนองความต้องการของเขา และขณะที่ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนทุกอย่างย่อมจะต้องมีค่าใช้จ่าย ทั้งผู้ให้และผู้รับ จะต้องมิใช่ผูกพันในการให้ตอบแทน ดังที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของท้องถิ่นตำบลบ้านกล้วย แม้แต่คำพูดหรือปณิธานที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้หาเสียง ก็ยังแอบแฝงไว้กับระบบอุปถัมภ์

ส่วนผู้นำ หรือ หัวหน้ากลุ่มการเมืองท้องถิ่น ก็มีความสำคัญไม่แพ้เรื่องนโยบาย หรือผลประโยชน์ในการแลกเปลี่ยน ในส่วนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง พบว่า ข้อมูลในส่วนของขั้นตอนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ว่ามีการดำเนินการทั้งรูปแบบทางตรงที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งดำเนินการเอง และรูปแบบทางอ้อมที่มอบผ่านหัวหน้าคะแนนหรือคนใกล้ชิด ซึ่งการดำเนินการจะมีขั้นตอนที่แน่นอน มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า รวมทั้งได้จัดตั้งทีมงาน เน้นการอุปการะผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เป็นการวางพื้นฐานทางการเมืองมายาวนาน และต่อเนื่อง เพราะต้องการที่จะชนะการเลือกตั้ง ไม่ปฏิเสธเรื่องการจ่ายเงินเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียง และชนะการเลือกตั้ง การอุปถัมภ์ในรูปแบบต่างๆ ทั้งต่อตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยตรง หรือช่วยเหลือผ่านญาติ ๆ ล้วนมีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ที่เอื้อให้ชนะการเลือกตั้งได้อย่างไม่ยาก จากการสังเกต การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันในพื้นที่ จะเป็นไปในลักษณะเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่ต่างยอมรับว่ามีการแจกเงิน และคำมั่นสัญญาที่จะช่วยเหลือกัน

ผลจากการศึกษาพบว่า การเลือกตั้งครั้งนี้ พบว่าผู้สมัครนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย มีการแข่งขันสูงมาก ซึ่งมีการใช้เงินซื้อเสียงจริง และพบว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้รับเงินจากผู้สมัครรับเลือกตั้งเกือบทุกเบอร์จริง ส่วนการตัดสินใจเลือกลงคะแนนเสียง จะลงคะแนนให้กับผู้สมัครที่คุ้นเคย มีบุญคุณต่อกัน และเป็นคนที่ช่วยเหลือส่วนรวมมาอย่างสม่ำเสมอ จากการสังเกตพบว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีการศึกษาสูงจะเลือกลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครที่มีนโยบายที่ตนชอบ

และไม่ปฏิเสธที่จะรับเงินเนื่องจากผู้สมัครเต็มใจให้ และเกรงว่าหากตนไม่รับ หัวคะแนนก็จะเก็บเข้ากระเป๋าสีเอง

แม้ว่าผู้สมัครจะใช้วิธีการในการหาเสียงเลือกตั้งทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการที่มีลักษณะเดียวกัน และแทบจะไม่แตกต่างกันในทางปฏิบัติ แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่ายังมีความแตกต่างอยู่ในความไม่แตกต่าง ก็คือ การปฏิบัติตนของผู้สมัครที่มีความต่อเนื่อง มีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนในร่วมกิจกรรมของคนในชุมชน ทั้งงานส่วนตัว และส่วนรวม มีความสม่ำเสมอในการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนกับประชาชน รวมทั้งความสัมพันธ์กันในเชิงอุปถัมภ์ที่มีต่อกันอย่างยาวนาน จึงมีผลให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกเทศมนตรี ตำบลบ้านกล้วยแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์พบว่าผู้สมัครมีปัญหาและอุปสรรคในการหาเสียงเลือกตั้งทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการหลายกรณี เช่น การเดินเคาะประตูบ้านแม้จะเป็นวิธีเดียวที่จะทำให้ผู้สมัครได้เข้าถึงประชาชนอย่างใกล้ชิด แต่ก็เกิดปัญหาที่ต้องใช้ระยะเวลาเพียงสั้น 2-3 นาที และไม่สามารถจะได้พบกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นวัยทำงาน หรือหนุ่มสาว ส่วนใหญ่มักจะเจอแต่ผู้สูงอายุที่อยู่เฝ้าบ้านเท่านั้น ส่วนรถแห่โฆษณา ก็คงแค่เพียงกระตุ้นให้ประชาชนได้ทราบว่าจะมีการเลือกตั้ง รู้ว่ามีใครสมัครบ้าง ไม่สามารถฟันธงนโยบายได้อย่างชัดเจน

จากข้อมูลในพื้นที่ตำบลบ้านกล้วย ผู้วิจัยพบว่าผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ทั้ง 3 คน ผ่านการเป็นผู้บริหารท้องถิ่นมาแล้ว ตั้งแต่มีฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ผลัดกันแพ้ชนะ และในการเลือกตั้งครั้งนี้ผู้แพ้ 2 สมัย สามารถเอาชนะผู้ครองแชมป์ 2 สมัย ด้วยคะแนนมากกว่าถึง 3 เท่าตัว

หลายแนวคิด เห็นว่า การเลือกตั้งต้องใช้เงินมหาศาล เมื่อมีการใช้เงินเป็นต้นทุนที่สูง ดังนั้น ก็ต้องมีการถอนทุนจากการเข้าไปบริหารงาน ผลประโยชน์ทับซ้อน การทุจริตเชิงนโยบาย หรือโครงการต่างๆ จึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แนวคิดของผลประโยชน์จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การแข่งขันสูงและเข้มข้น ไม่เฉพาะแต่ในพื้นที่ศึกษาเท่านั้น

หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย ที่ยอมรับว่าคนทุกคนมีสติปัญญา มีเหตุผลและยอมรับว่าทุกคนมีอิสระและเสรีภาพ มีความเท่าเทียมกันทางความคิด แต่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งภายในประเทศก็เป็นที่ชัดเจนว่า เกิดจากความไม่เสมอภาคทางการดำรงชีพของประชาชน ยิ่งในชนบทแล้ว ภาวะความแตกต่างกันเช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม ฐานะทางการ

ศึกษา มีส่วนทำให้เกิดการซื้อสิทธิขายเสียง หรือ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันชัดเจน และในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในหลายครั้งทำให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่แล้ว จะมีความแตกต่างกันทางฐานะอย่างชัดเจนและเห็นชัดว่าความต้องการขั้นพื้นฐานยังไม่เท่าเทียมกัน จึงเกิดช่องว่างและนักการเมืองก็อาศัยช่องว่างนี้ในการประเมินผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ การจัดสรรสิ่งที่ดีให้กับประชาชนในแง่หลักการเท่านั้น

ในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่มีสิทธิเลือกตั้งมองว่าเป็นปัญหาได้แก่ เมื่อมีการร้องเรียนว่ามีการทุจริตเลือกตั้ง ในหน่วยงานองค์กรที่มีหน้าที่ดูแล จะดำเนินการล่าช้าในการตรวจสอบ และการทำงานค่อนข้างหย่อนประสิทธิภาพ ไม่มีเอกเทศในการปฏิบัติหน้าที่

2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะวิธีการในการหาเสียงเลือกตั้ง

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต้องการให้มีการแก้ไขกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่เกี่ยวกับข้อห้ามและข้อปฏิบัติ ได้แก่ การติดป้ายหาเสียงไม่ควรกำหนดจำนวน และขนาดป้ายหาเสียง ผู้สมัครแต่ละรายจะทำมากหรือน้อย ขนาดเล็ก หรือใหญ่อยู่ที่ความเหมาะสม แต่ค่าใช้จ่ายในภาพรวมในการเลือกตั้งต้องอยู่ในกรอบวงเงินที่กำหนด ใครจะทำสื่อแบบไหนมาก หรือน้อยแล้วแต่ความต้องการของผู้สมัครแต่ละคน เช่น ผู้สมัครบางคนอาจจะหาเสียงด้วยการติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์อย่างเดียว หรือรถแห่อย่างเดียว หรือทำแผ่นพับอย่างเดียว เป็นต้น กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดอบรมให้ความรู้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ของผู้บริหารท้องถิ่น นโยบายที่ผู้สมัครใช้หาเสียงเป็นความต้องการของคนในชุมชนหรือไม่ ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตนได้อย่างไร

กำหนดข้อบังคับให้ผู้สมัครนายก ฯ ต้องขึ้นเวทีปราศรัยเพื่อเสนอนโยบายให้ประชาชนทราบอย่างชัดเจน ทำได้จริงหรือ เกินอำนาจของท้องถิ่นหรือไม่ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนซักถามได้ และเป็นการแสดงออกถึงความเป็นผู้นำของผู้สมัครด้วย ดังที่หลวงวิจิตรวาทการ ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าท่านไม่สามารถพูดต่อหน้าชุมชนได้ ก็อย่าได้ริเป็นผู้นำ” และจัดประชุมชี้แจงให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องสิทธิหน้าที่พลเมือง และความรู้ในการลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่อแก้ปัญหาบัตรเสีย เนื่องจากการเลือกตั้งทุกครั้งทุกระดับการเลือกตั้ง จะมีบัตรเสียเป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีประชาชนจำนวนหนึ่งยังไม่เข้าใจวิธีการลงคะแนน และไม่ควรกำหนดข้อห้ามแจกเงินหรือสิ่งของ เพราะการที่ผู้สมัครทุกคนแจกเงิน สุดท้ายชาวบ้านก็ต้องเลือกคนที่ตนชอบที่สุด จะแจก หรือไม่แจกเงิน จึงไม่ใช่ประเด็นในการตัดสินใจเลือกของประชาชน

2.4 วิธีการหาเสียงเลือกตั้งที่มีผลสำเร็จมากที่สุด

จากการศึกษาเห็นว่าวิธีการในการหาเสียงแบบไม่เป็นทางการ ด้วยวิธีการสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ก่อนการเลือกตั้ง ที่ผู้สมัครนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย ทั้ง 3 คน ใช้เช่นเดียวกัน แต่มีแนวทางปฏิบัติที่มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน ก็คือความสม่ำเสมอจริงจัง มีความต่อเนื่องยาวนานที่ทำให้ประชาชนสามารถสัมผัสและจับต้องได้จากการปฏิบัติตัวของผู้สมัครที่มีต่อประชาชน และชุมชน ด้วยวิธีการสร้างความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ในเชิงอุปถัมภ์แบบสังคมไทยเป็นวิธีหาเสียงที่ดีที่สุด เพราะถึงแม้ผู้สมัครทุกคนจะใช้เงินในการซื้อเสียงเช่นเดียวกัน แต่การตัดสินใจเลือกผู้สมัครคนใดนั้นขึ้นอยู่กับความผูกพัน การมีส่วนร่วม การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างสม่ำเสมอต่อกันมายาวนาน โดยใช้ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างผู้สมัครกับครอบครัวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้ง ที่ว่าการณรงค์หาเสียงก็คือ ความพยายามที่จะแจ้ง/บอกให้ทราบ, ชักจูง และระดมอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การหาเสียงเลือกตั้งเป็นส่วนหนึ่งที่ควบคู่กับกระบวนการเลือกตั้งอย่างแยกจากกันไม่ออก

ตามที่ David Truman (1987) ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า “เราจะไม่อาจเข้าใจการเลือกตั้งได้ ถ้าหากเราไม่ศึกษากระบวนการที่ต่อเนื่องของมัน อันมีการณรงค์หาเสียงและการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด” ถึงแม้ว่าการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งจะไม่ใช่ว่าปัจจัยเดียวที่จะเป็นตัวตัดสินผลการเลือกตั้ง แต่ก็พอที่จะช่วยให้เราทำนายผลของการเลือกตั้งได้ (London : Macmillan Education, 1987: 228) อ้างใน เพียงกมล มานะรัตน์, 2547 และ

กระมล ทองธรรมชาติ สมบูรณ์ สุขสำราญ และปรีชา หงษ์ไกรเลิศ (2531) ให้ข้อสังเกตไว้ว่า การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในประเทศไทยอาจมีความแตกต่างไปจากพฤติกรรมการหาเสียงเลือกตั้งในประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความเจริญในขั้นสูง เช่น สหรัฐอเมริกา, อังกฤษ, สวิตเซอร์แลนด์, ออสเตรเลีย ฯลฯ ดังจะเห็นได้ว่าคนไทยมีการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งโดยคำนึงถึงค่านิยมทางสังคมของไทย เช่น การหาเสียงที่สอดคล้องกับค่านิยมอันเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ของ “เจ้านาย – ลูกน้อง” (Patron – Client), ค่านิยมเกี่ยวกับความกตัญญู ฯลฯ การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในประเทศไทยจึงมีวิธีการต่างๆ มากมาย สุดแต่ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะใช้วิธีการหาเสียงในรูปแบบใด แต่ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการหาเสียงก็มักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และสามารถใช่วิธีการในการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่ง ตรงกับแนวคิดของ Carl Lande ใน ชัยอนันต์ สมุทรวนิช กล่าวถึงลักษณะของ ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ไว้ดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนที่ไม่สมดุล เกิดจากผู้อุปถัมภ์มักจะมีทรัพยากรสิน อำนาจ และสถานภาพ มากกว่าผู้รับอุปถัมภ์ เหตุเพราะผู้อุปถัมภ์มักจะเป็นผู้ควบคุมหรือผูกขาดทรัพยากร (Resource) ที่สำคัญๆ เช่น เงิน, อำนาจ, อิทธิพล, สถานะทางเศรษฐกิจสังคม และความมั่นคง ทำให้คนอื่นๆ ที่ไม่มีทรัพยากรเหล่านี้จำใจหรือเต็มใจเข้าไปพึ่งพาผู้อุปถัมภ์ เพื่อขอใช้ทรัพยากรเหล่านั้น กระบวนการแลกเปลี่ยนที่ไม่สมดุลจึงเริ่มต้นขึ้น ในที่สุดผู้ที่เข้าไปพึ่งพิงผู้ที่มีทรัพยากรก็ตกเป็นผู้รับการอุปถัมภ์

2. ความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์นั้นต้องเป็นความสัมพันธ์ ส่วนตัวระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับการอุปถัมภ์ ผลประโยชน์ที่แลกเปลี่ยนกันจึงเป็นผลประโยชน์ที่ เฉพาะเจาะจงเป็นการส่วนตัว ผลจากการแลกเปลี่ยนที่ไม่สมดุลทำให้เกิดความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ ความจงรักภักดี เช่น เมื่อผู้รับการอุปถัมภ์ต้องการเงิน หรือต้องการให้มีคนช่วยติดต่อ, ไกล่เกลี่ย พูดยากับผู้มีอำนาจอื่นๆ เขาก็จะรู้สึกว่าเขาจะต้องพึ่งพาอาศัยผู้อุปถัมภ์ของเขา ส่วนผู้อุปถัมภ์ก็จะรู้ว่า “คนของเขา” ก็จะช่วยเหลือเขาในยามที่เขาต้องการ หรือการเอื้อประโยชน์ต่อกันระหว่าง เจ้าหน้าที่ยุติธรรมกับพ่อค้า เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจก็จะให้ผลประโยชน์แก่พ่อค้า พ่อค้าก็ให้เงินหรือสิ่งของ เป็นการแลกเปลี่ยน เป็นต้น

3. ความสัมพันธ์แบบรอบด้านหรือซับซ้อน ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์จะมีลักษณะไม่ แน่นนอนตายตัวเหมือนความสัมพันธ์แบบเป็นทางการ ผู้อุปถัมภ์ก็อาจจะมีความสัมพันธ์กับผู้รับการ อุปถัมภ์ของตนได้ในหลายลักษณะและซับซ้อน เช่น จากการให้เช่าทรัพยากร, อาศัยความผูกพัน ระหว่างรุ่นพี่ รุ่นน้อง, อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพ่อของผู้รับการอุปถัมภ์ ฯลฯ ความสัมพันธ์ที่ มีที่มาจากหลากหลายและซับซ้อนนี้ทำให้เกิดการตอบแทนหรือการแลกเปลี่ยนกันอย่างหลากหลาย และรอบด้าน เช่น ผู้อุปถัมภ์อาจขอให้ผู้รับการอุปถัมภ์ช่วยเหลือกิจการตน ผู้รับการอุปถัมภ์ก็อาจ ขอให้ผู้อุปถัมภ์ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้ตน เป็นต้น

4. เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเปราะบาง เพราะขึ้นอยู่กับตัวบุคคลมากกว่าหลักการ ดังนั้น การที่จะรักษาเสถียรภาพของความสัมพันธ์ไว้ให้ได้ก็จะต้องมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ระหว่างกันอยู่อย่างต่อเนื่อง トラบใดที่แต่ละฝ่ายต่างก็มีสิ่งที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องการจะได้ แต่ถ้าเมื่อใด ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้ง 2 ฝ่ายไม่พอใจ ผู้รับการอุปถัมภ์อาจเปลี่ยนผู้อุปถัมภ์ใหม่ได้หากเขาเห็นว่าผู้ อุปถัมภ์เดิมไม่สามารถให้ผลประโยชน์กับผู้รับการอุปถัมภ์ได้อีกต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่นและระดับชาติ

คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งทุกระดับ หน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ที่จะต้องมีจิตสำนึกของความเป็นประชาธิปไตย ร่วมรักษากระบวนอย่าง เกร่งกรัด เพื่อให้การเมืองของประเทศไทยอยู่แถวหน้าระดับอาเซียน เพื่อให้เหมาะกับรูปแบบของ กลุ่มประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ประกอบด้วย ประชาคมการเมือง และความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ดังนี้

1. องค์กรที่จัดการเลือกตั้งควรจะแยกออกโดยชัดเจน ไม่ใช่มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งจากหน่วยงานภาครัฐ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) เนื่องจาก การ จัดการเลือกตั้งในแต่ละครั้งก็มาจากส่วนนี้ และใช้งบประมาณแผ่นดินในการดำเนินการสูง ควร กำหนดวันเลือกตั้งเป็นวันหยุดราชการเพราะผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะได้สะดวกในการเดินทางไปเลือกตั้ง โดยไม่ต้องขอลาหยุดงาน ส่วนคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และคณะกรรมการนับคะแนนก็ ควรจะเป็นชุดเดียวกัน เพราะการแต่งตั้งคณะกรรมการ 2 ชุด ทำให้ยุ่งยากเพิ่มขึ้นตอนในการ ปฏิบัติงาน เสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการสูง การนับคะแนนควรนับที่หน่วยเลือกตั้ง แล้วส่งผลไปที่ศูนย์กลางการเลือกตั้ง ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาเรื่องการทุจริตในช่วงการขนย้ายหีบ บัตร ลดขั้นตอนการรับและส่งมอบหีบบัตรระหว่างคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง กับ คณะกรรมการนับคะแนน และทำให้เกิดความรวดเร็วในการนับคะแนนเลือกตั้ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า จะลดปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง และลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้สมัคร กับหัวคะแนนลงได้ อีก ทั้งยังทำให้ผู้สมัครได้รู้คะแนนเสียงที่แท้จริงในแต่ละหน่วยเลือกตั้งได้อย่างชัดเจน เพื่อใช้เป็น ยุทธศาสตร์ในการหาเสียงในอนาคตในครั้งต่อไปได้

ปลัดเทศบาลที่กฎหมายกำหนดให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการการเลือกตั้งท้องถิ่น ปลัดเทศบาล จึงมี 2 ฐานะ คือ เป็นข้าราชการที่ต้องสนองนโยบายของฝ่ายการเมืองในช่วงก่อนการ เลือกตั้ง ส่วนอีกฐานะหนึ่งก็เป็นผู้จัดการการเลือกตั้ง มีอำนาจในการใช้วินิจฉัยอนุญาตให้คนให้โทษ แก่ผู้สมัคร เป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้ว การนำข้าราชการประจำมาข้องเกี่ยวกับเรื่องการเมืองนั้น ปัญหาที่จะต้องพบคือ “ความไม่เป็นกลางทางการเมือง” เพราะก่อนและหลังการเลือกตั้ง ข้าราชการ ต้องอยู่ในฐานะผู้บังคับบัญชาของฝ่ายการเมือง ยิ่งเป็นการเลือกตั้งที่สามารถคาดเดาได้ว่าฝ่าย บริหารเดิมจะกลับเข้ามาดำรงตำแหน่งอีกครั้ง การวางตัวเป็นกลางจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เราจึง พบว่าหลายๆ ครั้ง การกระทำของ กกต.ถูกตั้งคำถามว่า เอื้อประโยชน์ให้กับผู้สมัครรายใดหรือไม่

2. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการเลือกตั้ง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมให้ความรู้ให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งทุกประเภท ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนมีจิตสำนึกของความเป็นประชาธิปไตย เคารพกติกา ปฏิบัติตามกฎหมาย ติดตามและร่วมเป็นหูเป็นตาให้กับภาครัฐ หรือหน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง (กกต.) ติดตามข่าวสารการเมืองและช่วยแจ้งเบาะแสการทำคามผิดของผู้ที่ไม่ประสงค์ดีต่อระบอบการปกครอง มีสำนึกและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ที่เป็นประโยชน์และช่วยพัฒนาประเทศชาติ ช่วยตรวจสอบการคอร์รัปชัน และแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบตรวจสอบการทุจริตเสมอ ร่วมต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของนักการเมืองแต่ละระดับให้กับประชาชนได้ทราบด้วย

ข้อเสนอแนะ คือ กกต.จะต้องมีมาตรการกำหนดแนวทางการปฏิบัติของ กกต. ระดับต่างๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และ กกต.ควรมีบทบาทส่งเสริมให้เกิดการเลือกตั้งแบบมีส่วนร่วมให้มากที่สุด โดยมีให้การดำเนินงานของ กกต.เองที่เป็นตัวปิดกั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เสียเอง

3. ควรณรงค์เรื่องการคอร์รัปชันให้เป็นวาระที่สำคัญสำหรับการแก้ไข มีการเปิดไปให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เห็นชัดเจนแม้จะยังไม่ตัดสินใจถึงที่สุดก็ตาม เพราะที่ผ่านมากฎหมายของประเทศไทยค่อนข้างจะให้สิทธิกับตัวตนคนที่ก่อเหตุ โดยเฉพาะหน่วยงานเพื่อรักษาสิทธิมนุษยธรรม เกรงว่าจะเป็นการคุกคามคนบริสุทธิ์มากไป

4. กกต. ต้องเร่งสร้างความโปร่งใสในการทำงาน และการให้ข่าววาร์ข้อมูลที่ น่าเชื่อถือแก่สื่อมวลชนและสาธารณชน การอาศัยสื่อมวลชน องค์กรภาคประชาชน องค์กรที่มีใช้ของรัฐ องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร และอาสาสมัครที่เป็นกลางและเป็นอิสระทางการเมือง ตลอดจนให้พลังที่เป็นอิสระเหล่านี้สามารถมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ อย่างทันการณ์ จะช่วยสร้างรากฐานของระบอบธรรมาภิบาลทางการเมืองของไทยมีความมั่นคงในระยะยาวได้

3.2 กลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนควรมีจิตสำนึกของความเป็นประชาธิปไตย เคารพกติกา กฎหมาย ระเบียบวิธีปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ส่งเสริมความรู้ด้านประชาธิปไตย และพัฒนาการศึกษาทุกด้านและการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนทั่วไปรู้จักการใช้อำนาจตามระบอบประชาธิปไตย ส่วนเรื่องความขัดแย้ง แตกสามัคคีในชาติก็ไม่ควรจะเกิดขึ้นบ่อย นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมากกว่า 80 ปี พบว่าเกิดความขัดแย้งตลอดเวลา และถ้าหากบุคคลที่ขึ้นมาบริหารไม่สามารถควบคุม

ทิศทาง สถานการณ์ทางการเมืองได้ ก็เกิดการผลักดันกลุ่มที่ไม่ใช่ของตนออกไป จึงเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงถึงขั้นอาจนำไปสู่สงครามกลางเมือง (civil war) ดังที่พบเจอการจัดสรรตำแหน่งในการบริหารกว่าจะสมดุลได้ต้องต่อรองกันหลายรอบ แม้ว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญจะไม่ใช่วิธีทางออกเสียทีเดียว แต่ที่มาของรัฐธรรมนูญก็มีส่วนสำคัญในการปกครองประเทศ ประชาชนทุกหมู่เหล่าควรมีส่วนร่วมในการร่าง หรือแก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างจริงจัง ไม่เขียนขึ้นมาจากคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มคนที่เป็นพรรคพวกเดียวกับกลุ่มผู้เขียน รัฐธรรมนูญที่เกิดโดยคณะรัฐประหารไม่ควรเรียกรัฐธรรมนูญ เพราะไม่ถูกทำนองคลองธรรมตามระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติสำหรับคนทั้งประเทศ ดังนั้นกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดขึ้นมาคนส่วนใหญ่ของประเทศจะต้องรับรู้ และเห็นชอบ องค์กักริสรระที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามกระบวนการประชาธิปไตย ดังนั้น การแก้ไขรัฐธรรมนูญจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติและประชาชนเป็นหลัก โดยควรกระทำดังนี้

1. ปฏิรูปการศึกษา ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้ทุกคนได้มีโอกาสเรียนฟรีอย่างถ้วนหน้า ไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทุกระดับชั้นการศึกษา จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของวิถีชีวิต เชื่อมโยงกับหลักศาสนาวัฒนธรรม ส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรมในองค์กรของภาครัฐมากขึ้น

2. สร้างบรรยากาศการปรองดอง และเน้นให้ประชาชนมีบทบาทและพื้นที่ทางความคิด แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบกติกาทางสังคมและกฎหมาย การมีความเท่าเทียมกันในระดับสากล หรือข้อปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสวัสดิการประชาชน

3. ปลุกฝังความเชื่อและยอมรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สร้างจิตสำนึกให้นักการเมืองและประชาชนเข้าใจและยอมรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ผู้ที่จะเข้าสู่เส้นทางทางการเมืองทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับชาติ รวมถึง สว.จะต้องผ่านกระบวนการเลือกตั้งถึงจะเข้าสู่ตำแหน่งได้ ทุกคนจะปฏิเสธหรือไม่ยอมรับเสียงข้างมากไม่ได้ เพราะวิถีประชาธิปไตย ผู้ชนะการเลือกตั้ง คือผู้ที่ได้เสียงข้างมากเท่านั้น อำนาจจนกระบอบที่หลายฝ่ายเคยกล่าวถึงควรหมดไปจากประเทศ การปกครองระบอบประชาธิปไตยควรจะมีประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง การบริหารประเทศควรคำนึงถึงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และคนทุกคนในประเทศได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน

ผู้วิจัยเห็นว่า ทิศนะทางสังคม ของสังคมก็มีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังและส่งเสริม ดังที่ วิจิตรวงศ์ ณ ป้อมเพชร กล่าวว่า ประชาธิปไตยทางการเมืองจะบรรลุได้ จำต้องมีทิศนะทางสังคมที่เป็นประชาธิปไตย เช่น ทิศนะว่าด้วยศีลธรรม จริยธรรมและคุณธรรม เพราะประชาธิปไตยทางการเมืองต้องการ “ธรรมาภิบาล” และ “ธรรมาภิบาล” ก็ขึ้นอยู่กับศีลธรรม จริยธรรมและ

คุณธรรม ซึ่งมีใช้เฉพาะของนักการเมืองเท่านั้น แต่เป็นศีลธรรม จริยธรรมและคุณธรรมอันเป็นจิตสำนึกของคนทั้งประเทศ (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ 2552 : 32) หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การเมืองไทยได้กลายเป็น การธุรกิจ เป็นการแข่งขันและต่อสู้กันเพื่อชิงอำนาจ โดยไม่คำนึงถึงธรรมะและความถูกต้อง ซึ่งสังคมไทยตกอยู่ในความสับสนจนไม่สามารถแยกแยะว่าอะไรควรและอะไรไม่ควร โดยมุ่งเอาแต่ได้ ซึ่งเป็นทิศทางสังคมอันนำไปสู่ความเสื่อมสลายของประชาธิปไตยทางการเมือง

4. การส่งเสริมหรือการสร้างระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participative Democracy) มากกว่าการเน้นที่คัดเลือกผู้แทน ซึ่งยึดหลักการพื้นฐานทางอำนาจว่า ประชาชนในฐานะราษฎรคือเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งการมีอำนาจได้แก่ การเรียกอำนาจคืนโดยการถอดถอน/ปลดออกจากตำแหน่ง การริเริ่มเสนอแนะนโยบาย กฎหมายและมาตรการต่างๆ การทำประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติ ตลอดจนการนำเสนอเรื่องความเดือดร้อน การเสนอกฎหมายที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากเหตุการณ์ ดำเนินการภายใต้ขั้นตอนที่ไม่ต้องยุ่งยากและใช้งบประมาณแผ่นดินสูง

5. ส่งเสริมการจัดการ เกี่ยวกับการเปิดโปง การคัดค้าน และการต่อต้านคอร์รัปชันของนักการเมือง กับการกระทำอันไม่สุจริตและขาดคุณธรรมของผู้ปกครอง จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย และกลยุทธ์ทางสังคมเน้นในเรื่องปทัสถานทางด้านจริยธรรม (Ethical norms) การศึกษา (Education) และการจัดตั้งกลุ่มภาคประชาชนในการเฝ้าระวังการคอร์รัปชันของนักการเมืองและข้าราชการ (Public vigilance) และควรจะมีความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง สามารถตัดสินใจได้ (Autonomous organization) มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม

สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2548) นักวิชาการได้ให้ข้อสังเกตว่า “ทำไมคนไทยไม่สงสัยเลยว่าผู้นำประเทศ เข้ามามีอำนาจ ควบคุมองค์กรอิสระ ทั้งระบบการตรวจสอบภายใต้รัฐธรรมนูญ”

ถ้ามองจากภาพรวม ประชาชนล้วนเบื่อหน่ายการเมือง ซึ่งเป็นประชาชนที่ไม่มีผลประโยชน์โดยตรงจากการบริหารงานรัฐ หรือมีส่วนได้เสียน้อย เลยไม่ข้องเกี่ยวกับการเมือง มีหลายคนที่เป็นคนดีตัวเองออกมาจากความแตกสามัคคี เพราะเหตุผลคือความรำคาญ

การคอร์รัปชันแบบเบ็ดเสร็จ (Integrative corruption) ที่ปรากฏภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 เช่น ในเรื่องของเศรษฐกิจ (การสัมปทานผูกขาด การฟอกเงินในตลาดหลักทรัพย์ การหลีกเลี่ยงภาษี ฯลฯ) การคอร์รัปชันในทางการเมือง เช่น การพิมพ์บัตรเลือกตั้งปลอม การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ กกต. ส่วน

หนึ่งทุจริตในการเลือกตั้ง ฯลฯ รวมทั้งการคอร์รัปชันในการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น การโยกย้ายตำแหน่งในกองทัพโดยไม่คำนึงถึงหลักการเรื่องคุณธรรมและความเหมาะสม เป็นต้น

ไม่มีใครปฏิเสธว่า ไม่ได้รับรู้เรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการมีผลประโยชน์ทับซ้อนการถกฉวยจังหวะแสวงหาผลประโยชน์ การมีผลประโยชน์ทับซ้อนของนักการเมือง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้คนไทยทุกคนทราบและยอมรับในระดับหนึ่งตามความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมารุ่นต่อรุ่น การดำรงชีพเพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ขั้นต่างๆ ที่ดำเนินการผ่านความจงรักภักดีส่วนตัวกับผู้อุปถัมภ์และความรู้สึกผูกพันถูกปลูกฝังมารุ่นต่อรุ่นในสังคมไทย

ระบบอุปถัมภ์ในสังคม คงเป็นอีกช่องทางที่นักการเมืองสามารถนำมาส่งเสริมการเลือกตั้ง เพื่อทำการทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบายให้มีประสิทธิภาพภายใต้ระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยและค่านิยมในสังคมแบบไทย

สรุป ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องล้วนมีผลประโยชน์จากการเมืองทั้งสิ้น ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ในหลายคนเกรงจะสูญเสียอำนาจ ผลประโยชน์ หรือกลุ่มพรรคพวกหลุดอำนาจ เสียผลประโยชน์ ในบางครั้งก็พบนักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้ง แต่ไม่เชื่อว่าตัวเองจะแพ้การเลือกตั้ง คงต้องยอมรับว่าประชาชนมีความเดือดร้อนกับการตัดสินใจของตัวเอง เสมอ นั่นคืออยากให้ทุกคนเคารพการตัดสินใจของคนที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และจะได้ไม่เกิดความแตกแยก แตกสามัคคีในหมู่เหล่า การพัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาการศึกษา และด้านอื่น ๆ จะได้ก้าวหน้า

ความมั่นคงทางการเมืองของท้องถิ่น ก่อนข้างจะมีเสถียรภาพมากกว่าการเมืองระดับประเทศ คงไม่ปฏิเสธว่าตั้งแต่มีรัฐประหารกันยายน 2549 การเมืองระดับประเทศของเราขาดเสถียรภาพอย่างต่อเนื่อง เกิดความขัดแย้งกันในหมู่ชน เกิดกลุ่มหลากหลายต่อสู้ทางเวทีสาธารณะ จนถึงขั้นนำไปสู่ความแตกแยกสามัคคี แบ่งฝักแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน มีนักวิชาการหลายท่านที่ออกมาตำหนิ ถึงผลของชัยชนะด้วยการออกเสียงของประชาชน แต่ไม่สามารถสถาปนาชัยชนะได้อย่างแท้จริง และยังพบว่ากลุ่มที่แพ้การเลือกตั้ง (ไม่สามารถเป็นผู้นำรัฐบาล) ได้ แต่พวกเขาก็ประสบความสำเร็จในการล้มรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งได้ด้วยกระบวนการที่ทำลายระบอบประชาธิปไตยอย่างเห็นได้ชัด เหล่านี้คือความไร้เสถียรของการเมืองระดับประเทศ หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นปัญหาความมั่นคงของระบอบการปกครอง (Regime Security) ความแตกต่างทางความคิดในท้องถิ่น ก็ปรากฏชัดเจนแต่ก็อาจจะอนุมานได้ว่าการเมืองระดับท้องถิ่นไม่ขึ้นต่อการเมืองระดับประเทศ หรือ การเมืองท้องถิ่นคือการเมืองของท้องถิ่นนั้นไม่เกี่ยวกับการอุปถัมภ์ระดับชาติ

จากการที่ผู้วิจัย ได้สัมผัสการเมืองในระดับท้องถิ่นแล้ว ส่วนใหญ่จะปรากฏว่ากลุ่มอิทธิพล ที่มีอำนาจเงิน การเมืองระดับชาติให้การสนับสนุน และมีกำลังพลในมือ จะสามารถฝ่าฟัน

อุปสรรคเข้ามาบริหารได้ การกระทำที่เป็นการทุจริตการเลือกตั้งมีปรากฏให้พบเห็นชัดเจน แต่ท้ายที่สุดการทุจริตนี้ก็แฝงอยู่ด้วยระบบการอุปถัมภ์ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และวัฒนธรรมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในสังคม

ด้วยเหตุที่นักการเมืองไม่สามารถซื้อเสียงในช่วงของการรณรงค์หาเสียงอย่างเป็นทางการได้ ดังนั้น นักการเมืองที่จะชนะการเลือกตั้งได้ต้องเป็นนักการเมืองที่ประชาชนรู้จัก มีผลงาน ผู้สมัครประเภทฉาบฉวยแบบนักเลือกตั้งที่มุ่งหวังจะชนะด้วยการซื้อเสียงไม่สามารถทำได้ สรุปคือกฎหมายบีบให้ผู้สมัครจะต้องหาเสียงในระยะยาว หาเสียงโดยนำเสนอนโยบายจึงจะมีสิทธิเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง

3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากประเทศไทยปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย ซึ่งกำหนดให้ประชาชนต้องเลือกตัวแทนเข้าไปทำบริหารงานแทนตนเอง ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศ โดยยึดหลักเสียงข้างมาก ที่ประชาชนให้การสนับสนุนมากที่สุด โดยไม่กำหนดว่าประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นใคร มีการศึกษาสูง ต่ำ ฐานะทางเศรษฐกิจจะร่ำรวย หรือจน และใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันของการเลือกตั้งทุกระดับ ดังนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชน หรือเสียงสนับสนุนส่วนใหญ่ จึงหนีไม่พ้นระบบการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นระบบสากลที่ใช้กันทั่วโลกในประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีหน่วยงานกลางที่ใช้อำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลการเลือกตั้ง ได้กำหนดกฎหมาย แนวทาง หรือข้อปฏิบัติ และข้อห้าม ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติตามในการเลือกตั้ง แต่จากการสังเกตเห็นว่า แนวทางที่กำหนดเป็นด้วยกฎหมายไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และระเบียบต่าง ๆ ในการเลือกตั้งยังมีข้อบกพร่อง ไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั้งหมดของประเทศ

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ ความมีมาตรฐานของระบบการเลือกตั้งทำให้คนในประเทศทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในประเทศเกิดการยอมรับไม่ทำให้เกิดข้อกังขาใดๆ ได้ต่อไป จึงขอเสนอแนะให้มีการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

1. วิจัยพื้นที่ที่ไม่มีการซื้อเสียงเลือกตั้ง เพื่อนำมาหักล้างผลการวิจัยที่ผ่านมา
2. วิจัยข้อปฏิบัติที่กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้งในปัจจุบันว่ามีที่มาอย่างไร มีความชัดเจนครบถ้วนสมบูรณ์เหมาะแก่การนำมาใช้ในการเลือกตั้งได้ดี หรือไม่อย่างไร
3. วิจัยเพื่อค้นหารูปแบบและวิธีการในการหาเสียงเลือกตั้งในรูปแบบใหม่ ที่เหมาะสมกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ในปัจจุบัน

4. วิจัยถึงความถูกต้องเหมาะสมของบทลงโทษนักการเมือง และพรรคการเมืองที่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง ว่ามีความเป็นสากลหรือไม่

เนื่องจากในปัจจุบันมีกฎหมายกำหนดบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน และได้มีการลงโทษให้ใบเหลือง ใบแดง ตัดสิทธิทางการเมือง และ มีการยุบพรรคการเมือง ให้เห็นเป็นตัวอย่างมากมาย แต่เท่าที่จริงแล้วยังมีผู้กระทำความผิดอีกจำนวนมากที่ทำผิด โดยไม่ถูกจับได้ หรือไม่ถูกลงโทษ และยังทำผิดกฎหมายเลือกตั้งอยู่ซ้ำซาก ในการเลือกตั้งทุกระดับ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นเราควรจะทำอย่างไรถึงจะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ไปจากสังคมไทยได้

